Broch-7542 nl

TOTAALWEIGEREN IN 8 SOAP-OPERA'S

EEN
KIJKKAST-PROJEKT
DOOR
KOEN HUYSMANS

VLAANDEREN leeft

Br/44
C.I.R.A.
7542

7542

TOTAALWEIGEREN IN 8 SOAP-OPERA'S

EEN
KIJKKAST-PROJEKT
DOOR
KOEN HUYSMANS

C.I.R.A.

FOTO'S : GEERT BISSCHOP

STEF HERTMANS : POEZIE

K.N.A.L.-uitgave

Januari '87: 1ste druk op 1 exemplaar.
April '87: 2de druk op 1.000 exemplaren.
Grafische vormgeving: Geert Bisschop en Koen Huysmans.
Zetwerk: De Zetterij, Gent.
Druk: Goff pvba, Gent.

Bestellingen en informatie op volgend adres:
Kollektief Neen Aan het Leger
Kazemattenstraat 40
9000 Gent
Tel. 091/25.12.04
Rek.nr. 001/1556656/76

VOORAF

Na twintig jaar in de vergeethoek, is totaalweigeren weer opgedoken als aktiemiddel tegen leger en legerdienst.

De nieuwe generatie weigeraars gaat in hun ontkenning verder dan hun voorgangers. Zij weigerden legerdienst en stonden voor burgerdienst ; nu wordt ook dat alternatief afgevallen. Uitzonderingen op een bloeddienst tasten die dienst zelf niet aan, redeneert de nieuwe generatie.

Koen Huysmans (° Mechelen '61) is iemand van die generatie. Sinds '80 aktief in anarchistische milieus, komt hij in '83 tot de konklusie dat hij, alles wel beschouwd, niet wil of kan voldoen aan de van hem verwachte vaderlandse plichten. Hij vertrekt in antwoord op zijn oproepingsbevel naar het zuiden omdat hij "moreel en intellektueel nog niet rijp" is voor processen en gevangenis. Deze bedachtzame onvoorspelbaarheid blijft een konstante in zijn leven.

In oktober '84 komt hij terug "omdat een Belgisch totaalweigeraar in België aan politiek moet doen". In augustus '85 wordt hij bij een identiteitskontrole in Antwerpen opgepakt. Na een tiental dagen afwachten gaat hij in hongerstaking tegen zijn voorarrest, nog zesentwintig dagen later wordt hij vrijgelaten. "Had het nog langer geduurd dan was de kritische periode van mijn hongerstaking vlak voor de parlementsverkiezingen van oktober '85 gevallen".
Bij zijn vrijlating sluit hij onmiddellijk aan bij de steungroep die rond zijn voorarrest ontstaan is en stelt voor om de naam te veranderen in K.N.A.L. (Kollektief Neen Aan het Leger). Bij een van zijn processen in januari '86 doet K.N.A.L. beroep op Vuile Mong en zijn Vieze Gasten, prompt halen ze de voorpagina van alle kranten. Samen met de groep K.N.A.L. worden in het voorjaar een heleboel prikakties uitgevoerd. Koen trekt zich een zomerlang uit die akties terug als ze een sleur dreigen te worden.
In oktober '86 verbaast hij medestanders en kritikasters door bijna alleen een onmogelijk geacht programma bij elkaar te brengen : Hugo Claus, Johan Verminnen, Jan De Wilde, Kamagurka, e.a. geven een avondvullende droom gestalte ; anti-militarisme en kunst zijn met elkaar verwant.

Tegelijkertijd werkt hij ook al aan de uitwerking van een andere wens. Op vraag van GAKA tot deelname aan een aktiviteit, arbeidt hij tussen de bedrijven door noest aan het projekt "totaalweigeren in 8 soap-opera's" ; een samengaan van zijn vroegere plastische bezigheden met de nu centraal staande politieke beslommeringen.
De entoesiaste reakties op de avant-première van 25 oktober, geven mee de motivatie om het uiteindelijke projekt te realiseren.

VERANTWOORDING

TOTAALWEIGEREN IS KUNST

Kunst en politiek worden zelden op een positieve manier met elkaar in verband gebracht. Er wordt wel eens opgeworpen dat de ernst van de politicus en de kreativiteit van de kunstenaar voortdurend in een konfliktueuze staat van oorlog tot elkaar staan. De krampachtige houterigheid van de politicus zou totaal onverenigbaar zijn met de frivoliteit van de kunstenaar. Het is zo. Maar het is niet noodzakelijk zo. Naar mijn idee is het niet onvermijdelijk dat kunst en politiek elkaars tegenpolen zijn. Meer zelfs, politiek en kunst kunnen best in een soort kruisbestuiving opgaan. Mijn installatie "totaalweigeren in 8 soap-opera's" probeert dit aan te tonen.

De tentoonstelling brengt acht oude televisietoestellen. Uit de afgedankte treurbuizen werden de elektronische darmen verwijderd en vervangen door evenveel maquettes. Die beelden in verschillende taferelen een interpretatie van mijn leven als totaalweigeraar uit. Achtereenvolgens komen aan bod : de oproep / de bedenkingen bij de oproep / bedenkingen bij burgerdienst / totaalweigeren / paranoïa voor het oppakken / het proces / de gevangenis / en de relativering daarvan : "ik ben bezig met totaalweigeren, zij met oorlogvoeren". Alle kasten zijn inwendig verlicht en aangesloten op een "running-light". Daardoor gaan de lichten in de kijkkasten aan en uit met de snelheid van vijftien sekonden per kast, de gemiddelde duur van een shot uit een soap-opera.
Het hele kijkkast-projekt is tamelijk autoritair. De toeschouwer kan in de verdonkerde ruimte niet anders dan de hem/haar opgelegde kijksnelheid volgen. De lichtflitsen samen met de ritmische en hypnotiserende muziek leggen de toeschouwer arbitraire ervaringen op. De vergelijking met het medium tv is hier niet ver.
Ook andere paralellen zijn mogelijk.

Een duidelijk aspekt bvb van militarisering en autoritair organiseren is de nivellering, de vervlakking, de vertrossing. De militair draagt een uniform, zoals de arbeider een overall, de bediende een witte boord, enz. Niet alleen heeft die kleding een praktische funktie, zij heeft ook een gelijkschakelende funktie. Het uiterlijke legt het innerlijke hier immers verplichtingen op in termen van minder verbeelding, minder persoonlijkheid.
Het ligt al evenzeer voor de hand dat ook het mentale in een keurslijf wordt gedwongen. "Het leger maakt een man van je", "het gele gevaar", "het rode gevaar", "de oogstrelende mooie,

maar daarom, helaas, superdomme vrouw" ; het zijn stuk voor stuk uitdrukkingen en bedenkingen die uiting geven aan een verkrampte mentale houding. Die kreupele sociale beelden worden soepel en vlot doorgegeven via opvoeding, vrijetijdsaanbod, legeropleiding, ...
Ik wil hier nauwelijks beweren dat het hierbij om een groots & boos komplot gaat dat de kreatieve mens knevelt en belet om zijn/haar sociale houding te bepalen. Wel beweer ik dat één en ander logisch volgt uit de aard van het gezag en haar nood om de mens in een kontroleerbare situatie te plaatsen. Het militarisme kan door haar vraag naar kontrole geen uitzonderingen op of verstoringen in de "gewone" gang van zaken verdragen.

Tegen het mechanisme van uitvlakking en disciplinering van de mens en zijn expressie door een autoritaire organisatie, reageer ik met mijn totaalweigeren. Daarmee wil ik juist het schone, het esthetische en het harmonische of de mogelijkheid daartoe beschermen ; net zoals naar mijn idee kunst daartoe zoekt naar het onverwachte, het nauwkeurig tegen mekaar uitspelen van ideeën en materialen, van werkelijkheden en kleuren. In die zin mag mijn totaalweigeren gelden als een kreatieve oprisping (uiting) in de supergeregelde (geritmeerde) wereld van het militaire.

Totaalweigeren vergt origineel denkwerk en originele maneuvers in een wereld die totaalweigeren niet aan haar sociaal-esthetische normen vindt voldoen. Als totaalweigeraar ben ik dan ook voortdurend bezig die – hun – werkelijkheid op zijn kop te zetten en probeer dat in de praktijk waar te maken door vorm te geven aan bijvoorbeeld "totaalweigeren in 8 soap-opera's". Deze kreativiteit kan echter nooit af zijn, niet eenmalig blijven. Het publiek geraakt uitgekeken op de verbeelding van één idee of één werk. Daarom acht ik het noodzakelijk dat mijn politiek-artistieke aktiviteiten een kontinue diskontinuïteit kennen en blijven zoeken om de dingen op hun kop te zetten. Daarbij moet niet alleen de aanleiding – de dienstplicht – geïroniseerd worden, maar ook de reakties erop – het totaalweigeren, de aktiemiddelen en het zelfbeeld. De kunstenaar die de ironie aan zich laat voorbijgaan wordt gemakkelijk een karikatuur van zichzelf, een eeuwige landschapschilder, een eeuwige martelaar, een eeuwige held ... Voor een totaalweigeraar liggen de zaken niet anders.

Ik redeneer, ook, dat kunst net als politiek een boodschap te brengen heeft. De inhoud van die boodschap zal uiteraard verschillen naargelang de persoonlijkheid en de bedoelingen van de kunstenaar, in overeenstemming met zijn aard en zijn voorkeuren. De inhoud van de boodschap die kunst uitdraagt, kan dan esthetisch zijn, sociaal of religieus, politiek, enz.

Er is nog een ander, laatste, verband tussen politiek en kunst. De steriele diskussies omtrent het al dan niet politieke karakter van mijn totaalweigeren vertonen een sterke overeenkomst met de even oeverloze diskussies over het al dan niet kunst zijn van bepaalde moderne kunst. Jan Hoet probeert die diskussie op te lossen door te redeneren dat een kunstwerk die naam waardig is zodra de erkende kunstkritici of de tijd er zo over oordelen.

Met betrekking tot mijn totaalweigeren wordt van dezelfde redenering uitgegaan : het zouden de politieke autoriteiten zijn die de referentie vormen om totaalweigeren tot politiek te verklaren. In tegenstelling hiermee heb ik mijn totaalweigeren steeds zelf in een breed, anarchistisch, en dus politiek kader geplaatst.
Ik stel dat een kunstwerk een kunstwerk is op het ogenblik dat een persoon het zo noemt. Als iemand bij wijze van praktische symboliek een kader rond een werk hangt, of het op een sokkel plaatst, en het werk daardoor tot kunst verklaart, is dat een ruim voldoende reden om dat werk in kwestie met het nodige respekt, met de gepaste schroom te benaderen.
Als bij nader onderzoek zou blijken dat we het werk geen kunst vinden, is zelfs dat geen reden om het moedwillig te vernietigen.
Hierdoor zouden de eventuele, waardevolle ervaringen van andere mensen onmogelijk gemaakt worden.
Dezelfde redenering gaat ook op voor het al dan niet politiek zijn van bepaalde feiten of daden. De intentie van de persoon in kwestie om zijn handelen op de sokkel van een politiek wereldbeeld te plaatsen, moet volstaan om het perspektief van dat politieke wereldbeeld in beschouwing te nemen.

Bij wijze van plechtige symboliek plaats ik mijn totaalweigeren in deze alinea nogmaals op een sokkel en verklaar mijn aktie, een door anti-militaristische en anarchistische motieven geïnspireerd streven. Waarvoor respekt en schroom gevraagd.

Ook verklaar ik op dezelfde bladzijde dat ik rondom mijn totaalweigeren een kader in artistieke zin ophang. Ik meen aanspraak te kunnen maken op de artistieke erkenning van mijn leven als totaalweigeraar, op grond van de kreativiteit die ik aanwend in mijn ideeën en de illustraties daarbij. Op grond van de kreatieve benutting van de veranderende relaties tussen doel en middel van mijn politieke akties. Op grond van de esthetische spanning die ik opbouw in de sprookjesachtige strijd van het eenzame koppige individu tegen de vijandige en onbuigzame maatschappij. Op grond van de schok van herkenning en van ontkenning die ik hiermee bij het publiek uitlok.
Op grond van dit alles maak ik aanspraak op die erkenning.

Dit kunstwerk zal voltooid zijn de dag dat mijn totaalweigeren beëindigd is. Het zal dan slechts terug te vinden zijn in de rookslierten van de herinnering.
De tentoonstelling "totaalweigeren in 8 soap-opera's" is een materieel en tijdsbepaald deel van deze levenshouding. Door zijn aard zou het wel het totale kunstwerk kunnen overleven.

Koen Huysmans, januari '87
(geassisteerd)

1. Have you taken your bullet today?

in het voetlicht getreden,
sluipend als een vermomde
en glimlachende grootvader
weliswaar, een leger van
stemmen door de brievenbus
naar binnen gegleden:

wat ooit intiem was
draagt nu cijfers,
rukt aan je mouwen
's ochtends en verpest
van dan af aan je ontbijt
voor jaren:

wie heeft behoefte
aan zo'n natte
uitgestoken vinger?
wie wordt vrijblijvend
van zijn bed gelicht?

1. DE OPROEP (ZANUSSI)

2. The garden of Neutron

lopend, tegen de dagen
die nog overblijven:
kantoren, bestofte tafels,
en dan stilaan vorm
krijgend als je slaapt:

een arsenaal van vuisten,
laarzen, gestroomlijnde dingen,
en elke combi in een
doodgewone straat lijkt
onvoorzien symbool voor

al het andere, de schaduw van
wat zinloos door de eeuwen
waait en zo, tenslotte,
telkens geluidloos explodeert
als 's lands glorie naief
en trots voorbijmarcheert.

2. BEDENKINGEN BIJ DE OPROEP (ACEC)

3. Das Schloss

K. had een griep te pakken:
niks ergs, maar het bleef aan
zijn ribben plakken,

en terwijl hij onder het
prikkeldraad door kroop,
en naarstig beschreven formuliertjes
onder dichtgespijkerde deuren schoof,

viel hem een naambordje
op het hoofd: Bureau Gesloten.
Niks ergs,
want achteraan staat nog een
vrachtwagen, een groene,
een hele grote,

we kunnen er zeker
met zeventig in.

3. BEDENKINGEN BIJ BURGERDIENST (PHILIPS)

4. Nein Danke

Als ik mezelf laat opgaan,
zo gewichtloos in dit
broos en uit mijn mond
gevallen nee,

zo ijl aan scherven zie
wat even tevoren nog
een spiegel was waarin
ik mezelf verwonderd zag,

dan is dat groot geweld
meteen ook grote kwetsbaarheid

en omgekeerd:
want een ballon is voor een
pletwals onbereikbaar,
alleen die scherven,

lust ik niet en toch,

wat nee is voor de een
is ja voor de rekruut Jan Steen.

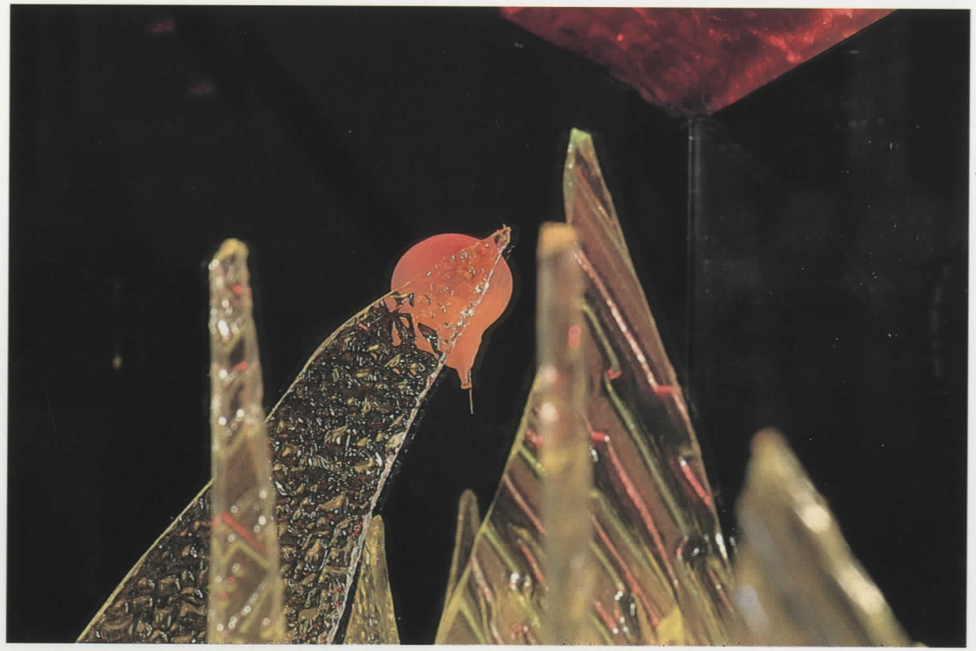

4. TOTAALWEIGEREN (AREL)

5. Paranoia Square

Ik weet niet of alle straten
zo ijlend oplopen tegen de onkenbare lucht
om hun slachtoffers af te schudden:
in Rio, Barcelona, Acapulco
of Sint-Martens-Latem,

waar twee in slaap gevallen
schimmen uit hun uniformen zakken
voor ze iemands polsen pakken:
een naam
achter een naam verscholen,

terwijl een zwaailicht sissend
in druilregen dooft.
Men had mij nochtans
werk beloofd.

5. PARANOIA VOOR HET OPPAKKEN (BARCO)

6. Who's afraid of Words 'n Birds?

Dit kraaienest, met zijn
gelambrizeerde wartaal
en bezweringsrituelen uit
een andere tijd,

dit zwart en onverdedigbaar
rekwisitoor: het laat geen
menselijke woorden door,
als ik hier kuch noemt
men dat een verhoor,

(inmiddels gaat Napoleon
er door een achterpoortje
gauw van door:
dit harde bankje herinnert hem
te sterk aan lichamen vol asse,
terwijl die idiote kraaien daar
over Zeden en Plichten krassen).

6. HET PROCES (PRISMA)

7. Cell of Mirrors

Ik krijg bezoek!
De Natie zij geloofd!
Maar o: aan wie behoort
dat hoofd tussen de tralies?

Heb ik het al eerder gezien?
Studiegenoot? Mijn Tante Stien
misschien? Geen woord.

Men leidt me weer
de koele gangen door,
nog voor dat ik dat vreemde
hoofd heb horen spreken.

Zo krijg ik elke dag
een mij zeer verèrend bezoekje
van mezelf.

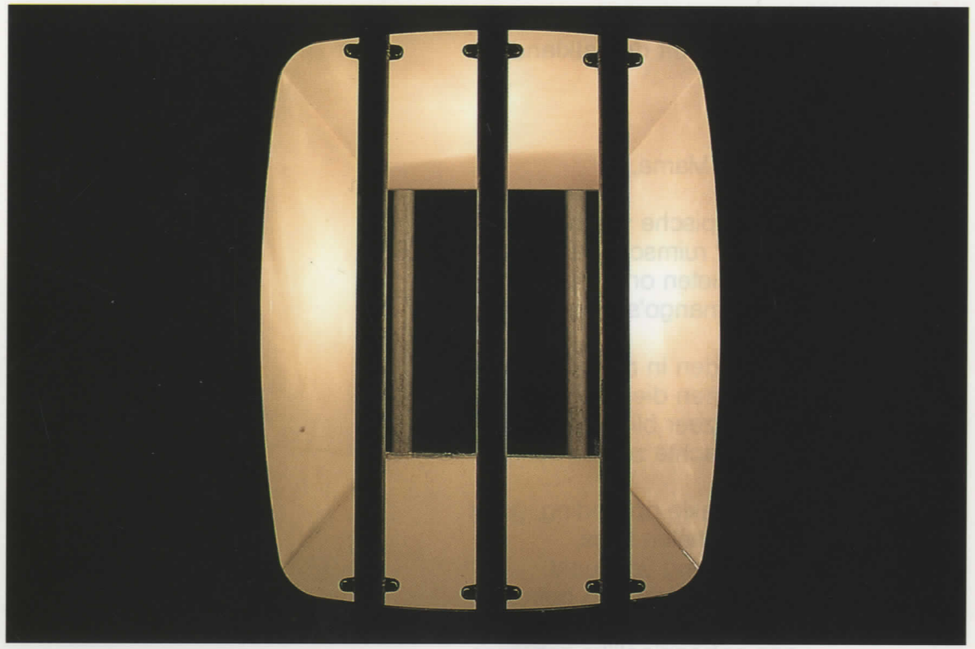

7. DE GEVANGENIS (AMBASSADOR)

8. Brief uit de Falklands

"Liefste Mama,

Aan tropische vruchten hebben
we hier ruimschoots voldoende:
we schieten onderzees met
kiwi's, mango's en bananen,

we strijden in naam van al
die namen die verdwijnen
en zijn zeer blij met deze
onverwachte zomerreis:

een weekje opwinding, goed
voor verhalen thuis,
verandering van lucht
en toch – hier aan boord

een onbegrijpelijke schemer,
alsof het bloed sneeuwt,
alsof ergens een nooit geboren
en naamloos gezicht ons

onophoudelijk bespiedt, –
ik weet het niet."

8. DE OORLOG RELATIVEERT HET TOTAALWEIGEREN (SIERA)

LIJST DER TENTOONGESTELDE WERKEN

1. De oproep (Zanussi)
2. Bedenkingen bij de oproep (Acec)
3. Bedenkingen bij burgerdienst (Philips)
4. Totaalweigeren (Arel)
5. Paranoïa voor het oppakken (Barco)
6. Het proces (Prisma)
7. De gevangenis (Ambassador)
8. De oorlog relativeert het totaalweigeren (Siera)

Verschillende materialen in oude tv-kasten. September - oktober '86.
Muziek: Slagerij Van Kampen.

DANK AAN:

Stef Hertmans (° Gent '51)
'81 "Ruimte" (roman).
'84 "Ademzuil" (poëzie).
'86 een verhaal in "Mooie Jonge Goden".
'87 "Gestolde Wolken" (verhalen).
Redakteur bij het tijdschrift "Yang".
Medewerker aan het tijdschrift "Het Moment".
Medewerker aan het tijdschrift "De Gids".

Geert Bisschop (° Brugge '57)
Studeerde moderne humaniora en maatschappelijk werk maar stopte deze studie omdat hij ze te maatschappijbevestigend vond. Werkte enkele jaren in het politiserend vormingswerk voor jongeren en als animator voor het Nationaal Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking. Liet in '82 zijn job staan om een voltijdse dagopleiding kunstfilm en fotografie te volgen aan de Koninklijke Akademie voor Schone Kunsten te Gent, waar hij in '87 zijn opleiding voltooit.
Naast persoonlijke dokumentaire fotografie-projekten, levert hij free-lance foto's voor tal van progressieve organisaties en tijdschriften.

al de kunstenaars die hun bijdrage leverden voor de "open gallerij der interpretaties"
(zie bijgevoegde lijst) ;

de Internationale van Oorlogstegenstanders, Brussel ;
Netwerk Vlaanderen v.z.w., Brussel ;

allen die de tentoonstelling rechtstreeks of onrechtstreeks mogelijk maakten ;

allen die buiten de tentoonstelling helpen mijn totaalweigeren zinvol te maken.